برنجی سنه نومرو ٤٣ — ٣٠ رمضان ١٣٣٠

پنجشنبه

٣٠ اغستوس سنه ١٣٢٨ — ١٢ ایلول افرنجی سنه ١٩١٢

سرمحرر : شهبندر زاده فلبه‌لی
احمد حلمی

محل اداره‌سی :
جغال اوغلنده « حکمت » اداره خانه‌سیدر .
حقه‌مقرون، اغراضدن سالم افکار ومقالاته صحیفه‌لرمز آچیقدر.

نشری تاریخندن اون کون کچمش نسخه‌لر ایکی غروشدر .

«HIKMET»
Journaal turc, quotidienet politique
DIRECTEUR-PROPRIETAIRE :
A. HILMY CHEHBENDER

حکمت

اداره مدیری : فلبه‌لی
محمد زهنی

اشترا بدلی :
برسنه‌لکی ٩٥ ، آلتی آیلغی ٥٤ غروشدر .
پوسته اتحادینه داخل ممالك اجنبیه ایچون قرق فرانقدر.

اعلانات ایچون اداره مدیریله کوروشمك لازمدر .

ABONNEMENT
un an : 95 piastres و six mois 54 p.
Uuion postale : un an, 40, six moi, 25 Fr.
Rédaction : Constantinople, Djagal oglou

نسخه‌سی : ١٠ پاره‌در

حقیقته خادم یومی غزته‌در

نسخه‌سی : ١٠ پاره‌در

مباحث سیاسیه

« برپیره ایچون بریورغان یاقمق » اصولی و « نتیجه ، وسائطی معذور کوسته‌ریر » دستوری رفقامزده بعض نشریات کوریبورزده وطنك سلامتی ، غزته‌جی نامنی طاشیان بالجمله ذواتك موقتاً بریره دفعنده وغزته‌لرك قاپادیلماسنده اولدیغنه حکم ایده‌جکمز کلیور .

رقیبنی حقسز چیقارمق ، اورطه‌یه‌و قوعات وحادثات قویارق، افکار عمومیه اوکنده مخالفتی حقسز کوسترمکه، اوغراشمق، هرکسك حقی‌در لکن مسئله برشخصدن ، برفرقه‌دن دها یوقاری چیقارده منفعت عمومیه‌یی خللدار ایده‌جك درجه‌یی بولورسه بیله‌مه‌یزکه بویله‌سی یاپیلماسی جائز اولان شیلردن‌می‌در .

دونکی « سنین » رفیقمزك باش مقاله‌سی ، بزه پك زیاده سوء تأثیر ایتدی . حسین جاهد بکك اقتدار تحریری وادبیسی هرکسك مسلمی‌در. یازدیغی مقالاتك درجهٔ شمولنی ، درج ایتدیکی افکارك هانکی هدفلره قدر کیده‌بیله‌جکنی کسدیرمه‌مه‌سی غیرقابلدر . حالبوکه دونکی مقاله‌سیله ، حسیات ملیه‌یی اوقشامق صورتیله حکومتی تخطئه وکندی فرقه‌سنی اعلا یولنده اولمق لازم کان هدفنی ، پك زیاده تجاوز ایتمشدر . ایشته بزی متأثر ایدن بوراسی‌در . یوقسه برحکومتك تنقید اعمالندن متأثر اولمق کبی معناسز برغیرتکشلك دکل .

شیخ عبدالعزیزك تسلیمی مسئله‌سندن بزده متأثر اولدق . یالکز حکومتك حرکتنی بر « تدبیر مضطر » شکلنده تلقی ایتدك . زیرا بوکونکی قابینه‌یی تشکیل ایدن ذواتك شوصورتله حرکتلرینی اضطراردن باشقا برشیئه حمل امکانی بولامادق . وکلای حاضره ایله شیخ عبدالعزیز آراسنده برواز کچدی بیلمیورز . یالکز بر حکومتك کندیسنه التجا ایدنلری یوره‌ك فرحاغیله طردو تسلیم ایتمیه‌جکنی کوز اوکنه آلیورز .

شیخ عبدالعزیزك صوك زمانده استانبوله کلوب‌ده بیلمدیکی بر لسانله پروپاغانداجیلق ایتمه‌سنك مناسب اولوب اولمادیغی‌ده نظره آلمیورز ، بیك دورلو مشکلات ایچنده یوار - لانان خلافت اسلامیه‌یی، بویله بر کلیش وبویله نشریاتك ضرردیده‌ایدوب ایتمیه‌جکنی‌ده محاکمه ایتمیه‌جکز .

کچنکی مقاله‌مزده دیدیکمز کبی دها درین ملاحظه ، تاریخك حقی‌در . یالکز حسین جاهدبکه شوسؤاللری صوریبورز وکندیسنی نام خدایه‌تأمین ایدییورزکه‌بوسؤاللری یازارکن قلبمزده تأسف وتأثردن باشقا برحس یوق . ایشته سؤاللر :

١ — طرابلسه کچیریلن اسلحه ، طوپ وسائره ، یالکز شیخ عبدالعزیز چاویشك اثرمتی‌می‌در؟ بونده عوامل سائره‌واز جمله حکومت مصریه‌نك ، یعنی انکلتره‌نك برمسامحه‌سی اثری یوق‌می‌در ؟

٢ — ینه‌بویله برمسامحه‌یه محتاج اولمامز، ملحوظ ومحتمل دکلمی‌در ؟

٣ — انکلتره برصورت جدیده‌ده آرزو ایتمش اووللسایدی ، اوطریقله برتك قارتوش امراری، ممکن اولورمی ایدی ؟

٤ — طرابلس فاجعه‌سی ، المان سیاستنك دنباله‌رووی اولیشمزك برثمرهٔ مشئومه‌سی ایکن، خارجی برمحاربه وداخلی اغتشاشلرله مشغول، بالفعل حکومتلرینك هردقیقه هجومنه معروض اولان خخلافت مرکزینه کلوب‌ده انکلتره علیهنه انتریقه‌لر چویرمکه قالقیشمق ، تعبیراخرله المان سیاستنه آلت وبازیچه اولمق حمیت اسلامیه وعثمانیه ایجابی‌می ایدی ؟

٥ — معظم برملتك بلکه‌ده سلامتی وهر حالده منفعتی جای بحث اولورکن ، عجبا اوملتی‌محی ، یوقسه برشخصی‌می فدا ایجاب ایدر ؟ عجبا بوایکی حرکتدن هانکیسی دها موافق رویت وحمیت‌در ؟ تاریخه‌باقیورزده ، بلا استثنا، اشخاصك ملتلره فدا ایدیلمه‌سنك بردستور عمومی‌اوولدیغنی کوریبورز. بویوك برآدم ، حمیتلی بروزیرا اولدیغنه شبهه‌ایدیله‌مه‌ین فؤاد پاشا، فرانسز - لری سوریه‌نك اشغالندن منع ایتمك اوزره ، شام والیسی م. مشیر احمد پاشایی فدا ایتدیکنی وآغلایه‌رق آصیلماسنه امر ویردیکنی اوقویورز. دیمك که بر ملتك سلامتی جای بحث اولدیغی وقت، برشخصك فداسی تجویز ایدیله‌بیلیور. عجبا حکومتده بودرجه وشکلده دکلسه‌ده ، هیچ بر اضطرار یوق‌می ایدی؟ عبدالعزیز چاویشی صرف کیف وذوقی ایچون‌محی فدا ایتدی ؟ بورالری بر از تأمله محتاجدرر. ایتالیانك طرابلسه صالدیریشی، صرف المانیانك موافقت واداره‌سیله اولمشدر. حتی طرابلس‌ك عسکرسز ومدافعه‌سز براقیلماسنده بیله، عوامل ، خفیه وخصوصیه‌دن صرف نظر، المانیا سفیری فون بیبرشتاینك مواعید وتأمینات کاذبه‌سی برسبب مهم اولدیغی تحقق ایتمشدر . دیمك که اهون شر صورتیله شو مشکلاتدن قورتولابیلمك وحیثیت ملیه ایله موافق برمصالحه عقد ویاخود محاربه‌یه دوام ایلیه‌بیلمك ایچون اتفاق مثلثدن ، وهله المانیادن برشی بکلیه‌میز . انفرادك وخامتی عمومك مسلمی اولدیغندن شو مقصده وصول ایچون دول معظمه‌دن بعضیلرینك وبومیانده انکلتره‌نك معاونتی وهیچ اولمازسه عدم عداوتنی قازانمق لازم احتیاجی وار .

عجبا بو مقصده ، عبدالعزیزك درسعادته کلوب‌ده‌ده تأثیر سیاسیسی مشکوك ایشلر یاپماسی ، حزب الوطنی‌یی نوعما درسعادته نقل ایتمه‌سی والحاصل بیلمیه‌رك المان سیاستنه آلت اولماسی ایله‌می موفق اولاجقدق ؟

بزم بزم دماغمزده ، هیچ برغرض ویا فکر مخصوصلصك سوق اثری اولمایه‌رق ، پیدا اولان شو ملاحظاتك ، جاهد بکه تبادر ایتمه‌مش اولماسی وی‌ومجهول قالابیلمه‌سی احتمالنی کورمیورز. حالبوکه که عبدالعزیز چاویش مسئله‌سنده بزم بیلدکلرمزی کندیسی‌ده بیلیر . شو حالده‌بو نشریاته نه :

« « دشمن اولسونده نه‌یوزدن اولورسه اولسون‌ون » دستورینه تبعیتدن باشقا برمعنا ویره‌میومیورز .

بوابوایسه ، قابینه‌یی اضرار سوداسیله منفعت ملیه‌یی خطرلره القادر. جاهد بکك بواوقی‌ده، اکثری‌ثری مرمیاتی کبی ، آرزو ایتدیکی هدفه کیتمه‌مشه‌مشدر . خاير ، جاهد بك هیئت وکلاینی دکل ، سودیکنه شبهه‌مز اولمایان وطن وملتنی اضرار ایدییور .

حسین جاهد بکدن ، عبدالعزیز چاویش مسئله‌سنی بوشکلده جای بحث ایتمه‌سنی رجا ونیازایده‌رز. زیرا، دیدکیا ، هدف‌ده کیشیور. امید ایده‌رزکه شوتمنیاتی کندیسی‌ده تقدیرایدر .

شهبندر زاده فلبه‌لی
احمد حلمی

تلغرافنامه‌لر

انکلتره ـ فرانسه معاهدهٔ بحریه‌سی

برلین ١٠ ایلول — برلینر آم تیانغ غزته‌سی فرانسه حکومتنك آق دکز فیلولرینی توحید ایتمك تشبثندن بحث ایده‌رك ، انکلتره ـ فرانسه معاهدهٔ بحرینك بو صورتله موقع تطبیقه وضع اولندیغنی سویلکده‌در .

انکلتره حکومتی بحرشمالی دونماسنه محتاج اولدیغندن فرانسه دخی اونکله توحید مساعی مجبوریتنده‌در .

تعرض

اسکوب ٢٨ اغستوس — بر حرب چته‌سی سنیچه‌یه تابع دازه‌ویك کوینه تعرض ایتمشدر. کویلیلردن اوچ مقتول وبش ومجروح وقوع بولمشدر .

بیبدودا پاشانك بیاناتی

ویانه ١٠ — ویانه‌ده انعقاد ایدن آقاریستیق قونفره‌سنده حاضر بولنمق اوزره کلمش اولان بیبدودا پاشا (چایت) غزته‌سنه بیانات آتیه‌ده بولنمشدر :

آرناؤدلق وضعیتی وخیم‌در حوالیٔ مذکوره‌نك اعادهٔ صلح ایتمسی انجق عدم مرکزیت اصولنك تطبیق ایله ممکن‌در. عکس تقدیرده اهالی، سلامتنی بر مداخلهٔ اجنبیه‌ده آرامق تهلکه‌سی قارشوسنده بولنه‌جغز .

بالقانلرده بحران

پارس ١٠ — (تان) غزته‌سی بالقان بحرانی تفسیر ایتدیکی صره‌ده دییورکه :

بوکونکی کرکینلك پك بیوك اولمغله برابر اجتنابی محال اولان اغتشاشات ظهور ایده‌جکندن بحث ایتمك مسئله‌یی پك ایلری سورمك دیکدر. شونقطه‌یه عطف نظر ایتمك لازم‌درکه صوفیه، بلغراد وآتنه حکومتلری، تورکیه ایله بر محاربه ظهورینی بتون موجودیتلری ایله منع ایتمك آرزولرینی ابراز ایتمکده‌درلر .

ولایات شرقیه اخالی

روسیه‌نك وان قونسولوس ارمنی مرخصه‌خانه‌سنه کلدرك پسقپوس ایله برملاقات اجرا ایلمشدر . اثنای ملاقاتده ، طاغ ویران کویلیلری مرخصه‌خانه‌یه کلدرك کردلر طرفندن غصب اولنان مالرینی طلب ایتمشلردر قونسولوس کویلیلره لازم کلن معاونتك اجراسنی وعد ایتمشدر .

(آزادامارد)

آزادامارد غزته‌سنك استخباراتنه نظراً مجلس وکلانك دونکی اجتماعنده ولایات شرقیه‌ده اجرا اولنه‌جق اصلاحات حقنده بعض مقررات مهمه اتخاذ اولنمشدر .

داخلیه ناظرینك تأمیناتی

داخلیه ناظری دانش‌بك ولایات شرقیه احوالنك اصلاحی مسئله‌سی باب عالی طرفندن کمال جدیتله تدقیق اولنمقده‌بولندیغی ارمنی پطریقخانه‌سنه بیلدیردیکنی آزادامارد غزته‌سی یازییور .

عثمانلی آژانسی

شئون مهمه

مجلس وکلا

دون مجلس وکلا صدراعظم غازی مختار پاشا حضرتلرینك اعاده عافیت ایلمری حسبیله تحت ریاستلرنده تشکل ایدرك ارناوودلق احوالی حقنده مشیر ابراهیم پاشانك اشعاراتی ایله شمالی اناطولی احوالنه دائر اجرا قلنه‌جق اصلاحات حقنده مذاکرات جریان ایتمشدر .

کامل پاشا ـ صدارت

آمرولیپتوس غزته‌سنده اوقوندیغنه کوره کامل پاشانك یقینده موقع صدارته کله‌جکی روایت ایدیلیور . مع‌مافیه کامل پاشانك بونی قبول ایدوب ایتمیه‌جکی هنوز معلوم دکلمش .

دیوان حرب قراری

طنین سرمحرری حسین جاهد ، جنین مدیر مسئولی اورخان ، مدیر مسئولی جاوید بکلرك دون دیوان حرب عرفی‌ده اجرا ایدیلن محاکمه‌لری ختام بوله‌رق بونلردن حسین جاهد بك برآی طاعت وجاوید بکلر یکرمیشر کون محبوسیته محکوم اولارق اوچ عربه‌ایله حبسخانهٔ عمومی‌یه نقل ایدیلمشلردر .

« حکمت »

استخبارمزه کوره بوافندیلر ، براثر تصادف اولارق دوقتور رضا توفیق بکك حبس ایدلدیکی دائره‌ده موقوف بولونمقده‌درلر .

بو مینی مینی جلوه‌ده ارباب نظر ایچون بویوك برعبرت‌وار . انسانلر ، کندی فوقلرنده برحامیٔ عدالت ، برذات ذی قدرت اولدیغنی چوق دفعه اونودیرلر . لکن عدالتك آمر ومنبعی اولان حق تعالی ، انسانلره بونسیانی دائما درخاطر ایتدیریبور . نه‌چاره‌که چوغمز مظهر « صم ، . . . . » حالنده‌یز .

اتحاد وترقی فرقه‌سی

دون اتحاد وترقی قونغره‌سی تشکل ایدرك جمعیتك فرقه‌یه تحویلی قرارکیر اولمقله فرقه‌نك کاتب عمومیسی ایله هیئت اداره وفرقه اعضالرینك تعیین وتنسیبی ایچون مذاکرات جریان ایتمش‌در . فرقه‌نك ارکانی واعضالری شونلردر .

کاتب عمومی : پرنس حلیم پاشا هیئت اداره : طلعت ، ضیا ، عبدالله صبری ، وان والیٔ سابقی اسماعیل حقی ، مدحت بکلر:

اعضا : موسی کاظم افندی ، جعفر پاشا، البستانی ، خیری ، ایوب صبری امرالله ، بابان زاده اسماعیل حقی ، دوقتور ناظم ، علی منیف ، جاهد ، جاوید، حسین کاظم ، حاجی عادل ، نسیمی بکلرله خلاجیان افندیدن مرکبدر .

ماکدونیا اصلاحاتی

استخباراتمزه کوره باب عالی ماکدونیاده تطبیق اولنمق اوزره واسع براصلاحات پروغرامنی تنظیم ایتمکده‌در .

ارمنی پطریقی

ارمنی پطریقی ارشارونی افندی دون باب عالی‌یه کله‌رك صدراعظم غازی مختار پاشا حضرتلریله شرقی اناطولیده ارمنیلر علیهنه اجرا ایدیلن حرکاتدن شکایتده بولنمشدر .

تعیین

اصلاحات مالیه قومیسیونی اعضاسندن موسیو ایسته‌نمك یرینه موسیو دویوویریو تعیین ایدلمشدر .

درامه متصرفی

سابق یافا قائمقامی خلیل بك درامه متصرفلغنه تعیین قانمشدر

اجتماعیات

« عثمانلی » نه‌دیمك‌در ؟

ایشته بوتون دنیانك زبانزدی اولدیغی حالده معنا ومؤداسی حقنده اتفاق ایدیله‌مه‌ین، مشکوك براقیلان برکله !

بوکله‌یه یاکلش ویاخود آیری معنالر ویرمك یوزندن ، ایکی مباحث ، یکدیکرینی قطعیاً آکلامامق وهیچ برنقطه‌ده متلاقی اولمامق اوزره آیلرجه مباحثه ایده‌بیلیرلر .

ینه بوکله‌یی مختلف شکلده تلقیدن، مختلف مسلك سیاسیه میدانه کله‌بیلیر . هرکسك تحلیل وتقسیمه اوغراشدیغی شوکله‌یی ، بزده عقلمزك ایردیکی قدر تشریحه چالیشه‌لم .

عثمانلی‌نك بر معنای تاریخیسی ، برده معنای معاصری واردر . معنای تاریخیسنه کوره عثمانلی دیمك اولا :

« شرق ایمپراطورلغنی کلوب فتح ایدن وبرسلطنت عظیمه قوران وایلك پادشاهلری سلطان عثمانك نامنه اضافتله شعباتندن تفریق ایدیلن « قایی ـ قانقلی » تورکلری وبونلره قاریشان دیکر تورك قبائلی افرادی » دیمك‌درر .

لکن اساس اولان بو معنای تاریخی ، همان عثمانلی حکومتنك تشکیلیله برابر دها عمومی برمعنا آلمشدر . جهت جامعهٔ اسلام سبیله تورکلر ، تورك تربیه‌سی کورمك ، تورك دیلنی بیلمك ، تورك آمالنی پایلاشمق شرطیله سائر مسلمانلری‌ده طبقی تورکلر کبی حقوقه مالك صایمشلر وعثمانلی اسمنی معنای تامیله اونلره‌ده ویرمشلردر . ایشته بوایکنجی معناده دخی عثمانلی دیمك :

عثمانلی ایمپراطورلغنده ساکن مسلمانلر » دیمك‌در .

مع مافیه شوراسی‌ده واردرکه بوتون مسلمانلرك عثمانلی عد ایدیلیشی ، تورکلرله عینی حقوقه نائل بولونیشی ، اونلرك قومیت مخصوصه‌سنك ، لسانك ، عادات وعنعنه‌سنك بقاسنه مانع اولمامشدی . تعبیر آخرله مسلم عنصرلردن هربریسی خصوصاتنی محافظه ایده‌رك عثمانلیلغه برعضو ، بررکن صورتیله داخل اولمشلردر . آرالرنده‌کی خط واصل ونقطهٔ مشترکه تورکلك دکل ، دین واسلامیت ایدی . حاصلی تورکلر ، اقوام اسلامیه‌یی تورکلشدیر . مه‌مشلر وجمله‌سنك آراسنده مشترك اولان « مسلمانلغی » صفت مشترکه اولارق قبول ایتمشلردی .

***

انقلابك وقوعیله برابر ، قبول اولونان قانون اساسی موجبنجه، « عثمانلی » کلمه‌سی دها شامل برمعنا آلدی . عثمانلی رعایاسی عنوانیله مملکتده بولونان اقوام مغلوبه [غیرمسلملرله] آرتق بوقانون موجبنجه رعایا دکل ، سائراهالی کبی عثمانلی ایدی . بردفعه عثمانلی دیمك :

« عثمانلی ایمپراطورلغنده ساکن هر یرلی، هر وطنداش » دیمك ایدی . شیمدی شواوچ معنادن هانکیسنی قبول ایدرسه‌ك ، اوکا کوره برطریق سیاست طوتمش اولورز . انقلاب ومشروطیتله برابر یالکز ایکی خصوصده عموم اتفاق ایتدی :